

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ТАКТИЛНАТА ПЕРЦЕПЦИЯ ПРИ ДЕЦА СЪС ЗРИТЕЛНА ДЕПРИВАЦИЯ

Мария Величкова, Полина Стойчева, Даниел Георгиев

In this study we have dealt with children in their early ontogenetic period that is suitable for learning achievement. All the children participating in the study had various degrees of visual impairment from partial to complete (congenital) blindness. The left cerebral hemisphere in healthy people is dominant in regard to language function, while the right cerebral hemisphere dominates spatial processing. It was expected that children with visual impairment would benefit from domination of the right cerebral hemisphere when processing language information. It has also been established that success in letter recognition strongly depends on the strategy subjects use to explore the stimuli. Fifteen right-handed children aged 7 to 11 years were divided in three groups according to the degree of visual deficit – partially seeing, slightly blinded, and congenitally blinded. They had to actively touch and explore Cyrillic letters that have different spatial configuration. The results did not prove the predominance of the right cerebral hemisphere in children with visual deficit when processing letter stimulation.

Приспособяването към околната среда изисква от висшите организми и в частност от човека адекватни реакции на различни дразнители. Всяка промяна на средата, в която живее човек, води до някакви дразнения, които пък от своя страна водят до съответни физиологични промени. Тези промени изискват от организма адекватна реакция, чрез която той да се приспособи към тях. Именно взаимоотношенията с околната среда са причината човешкият организъм постоянно да преработва информацията, която постъпва от нея. Самата преработка на информацията, постъпваща от околната среда, е сложен процес. В научната литература интензивно се обсъжда функционалната церебрална асиметрия в онтогенезата и факторите, които влияят върху процеса на латерализация. Съществуват и редица дискуссионни въпроси. Един от тях е дали дихотомията вербалност — невербалност е общовалиден фактор или има и други причини за изграждане на доминиращата це-

ребрална хемисфера. Общоизвестно е, че лявата церебрална хемисфера е доминантна за езиковите функции, а дясната церебрална хемисфера — за пространствените процеси при по-голямата част от човешката популация. Друг обсъждан въпрос е модалностната характеристика на информацията, възприемана от церебралните хемисфери. Наред с това съществено значение има експериментално-психологическата парадигма на проучванията. Тук ние ще се опитаме да разгледаме постъпването и преработката на информацията чрез резултатите, получени от множество експерименти и теории. Ще разгледаме по-подробно механизмите и устройството на тактилната модалност и поведенските прояви, свързани с нея.

Много автори обясняват различията в тактилните изпълнения на слепи и зрящи индивиди с това, че зрящите използват зрителни представи по време на тактилната перцепция. Също така много често се подчертава и ролята на зрителния опит, който вече са имали ослепелите по-късно. Според някои автори ослепелите дори скоро след раждането използват през целия си живот този кратък ранен зрителен опит и оперират със зрителни представи. Но повечето автори не споделят такова крайно мнение, защото способността на децата да абстрахират патерни се развива доста по-късно с тяхното съзряване. Едно от най-ранните и най-често цитираните изследвания в литературата върху дискриминация на форми е проведено от Worchel (1951). То е проведено поотделно върху рано ослепели, късно ослепели и виждащи индивиди. Worchel давал за опипване на изследваните лица половинки от геометрични фигури, като те били разделени по една част за всяка ръка. Така той направил заключението, че зрителната представа оказва решаваща роля за обединяването на отделните тактилни впечатления в цялостни форми.

По-късно Juugamaa и Suonio (1969) провеждат целенасочено изследване у раноослепели и виждащи индивиди, за да установят тъкмо влиянието на познатостта на фигурите при задача с мислено съставяне на цяла фигура. В една от задачите, включваща зрително непознати части, при които след съединяването им се получавали цели фигури, зрително непознати за изследваните лица, рано ослепелите индивиди са показали малко по-добри резултати от зрящите. От тези резултати може да се направи изводът, че визуализацията не помага при изпълнението на тактилно пространствени задачи с форми, които са зрително непознати.

През (1974) Kennedy провежда първия от серия експерименти върху слепи. Резултатите от този експеримент показват, че при оценяване на рисунки на познати предмети или фигури чрез изпъкнала контурна линия слепите имат аналогични трансформации на пространствата, както у виждащите. Като пример авторът посочва, че и слепите и зрящите оценяват елипсовидната форма като изобразена в перспектива, а трапецът — като изображение на правоъгълник. Може би най-интересните феномени, които се наблюдават както у слепи, така и при зрящи